

2020-10-21

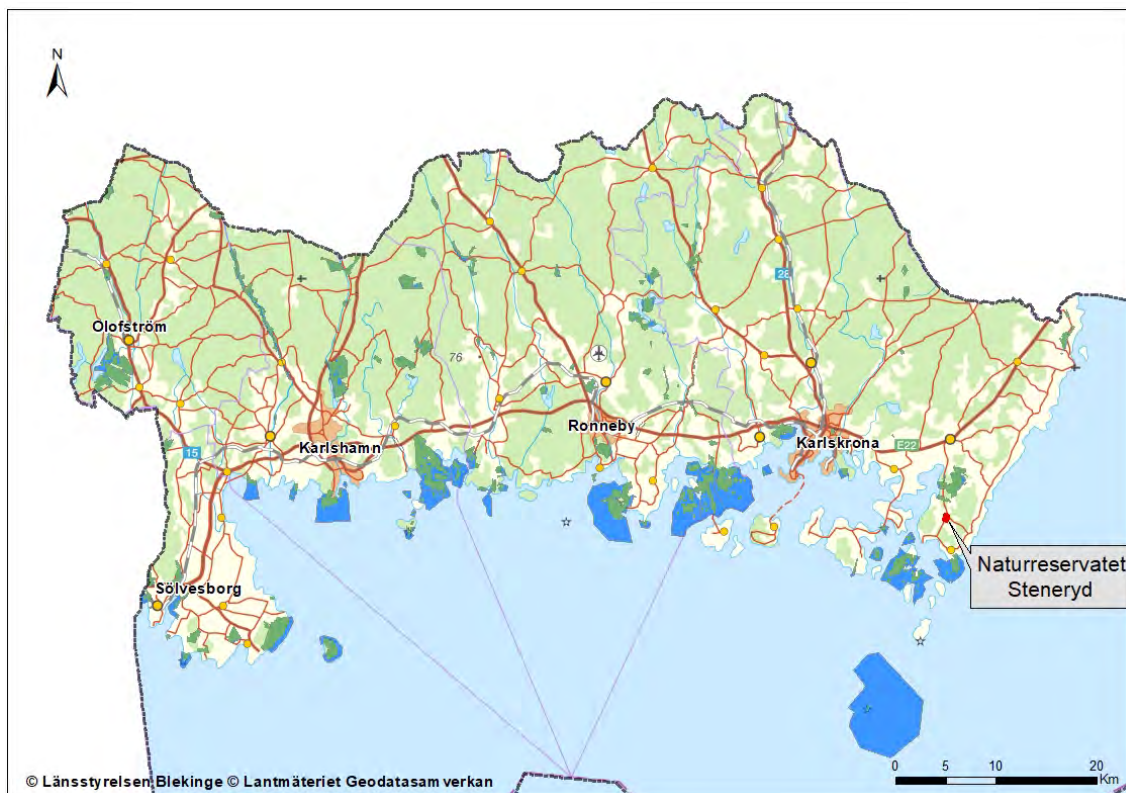
Dnr 511- 3028-2015
Obj nr 10 02 013

Beslutsbilaga 3

Skötselplan för naturreservatet Steneryd

Karlskrona kommun

Figur 1. Naturreservatet Steneryds läge i Blekinge län. Grönmarkerade områden är länets naturreservat på land och blåmarkerade områden är naturreservat som sträcker sig ut i havet.

Titel: Skötselplan för Steneryd, Karlskrona kommun
 Utgiven av: Länsstyrelsen i Blekinge län
 Planförfattare: Ingegerd Nordahl
 Beställningsadress: Länsstyrelsen i Blekinge län
 371 86 Karlskrona
 Tfn: 010-2240000
blekinge@lansstyrelsen.se
www.lansstyrelsen.se/blekinge

Copyright: Länsstyrelsen i Blekinge län.
 Innehållet i detta dokument får gärna citeras eller refereras med uppgivande av källa.

Foton: Ingegerd Nordahl, om inget annat anges
 Övre omslagsbild: Betesdjur i hagmark med ruinerna av gammalgården och lövängsbacke i bakgrunden.
 Nedre omslagsbild: Löväng med hamlade träd i vången Hästabacken.

Innehållsförteckning

1. SYFTET MED NATURRESERVATET	4
2. BESKRIVNING AV OMRÅDET	5
2.1 ADMINISTRATIVA DATA.....	6
2.2 NATURFÖRHÅLLANDEN	7
2.2.1 Geologi och topografi	7
2.2.2 Översiktlig vegetationsbeskrivning	8
2.2.3 Djurliv	10
2.3 HISTORISK SAMT NUVARANDE MARKANVÄNDNING	10
2.3.1 Det historiska landskapet	10
2.3.2 Nuvarande markanvändning	16
2.4 KÄLLFÖRTECKNING	17
3 PLANERAD MARKANVÄNDNING OCH SKÖTSEL	19
3.1 ÖVERGRIPANDE BEVARANDEMÅL	19
3.2 GENERELLA RIKTLINJER.....	19
3.3 INDELNING I SKÖTSELOMRÅDEN	20
3.4 MÅL OCH ÅTGÄRDER FÖR SKÖTSELOMRÅDEN	21
3.4.1 Skötselområde 1: Naturbetesmark.....	21
Areal: 0,5 ha:	21
3.4.2 Skötselområde 2: Lövängar och slåtterängar.....	22
3.4.3 Skötselområde 3: Åker	27
3.4.4 Skötselområde 4: Skog med viss skötsel.....	28
3.4.5 Skötselområde 5: Övrig mark.....	30
3.4.6 Skötselobjekt: Byggnad.....	30
3.5 FRILUFTSLIV OCH TURISM	31
3.5.1 Anordningar för friluftslivet.....	32
4 UTMÄRKNING AV RESERVATSGRÄNS.....	32
5 BRÄNDER OCH BRANDBEKÄMPNING	32
6 JAKT.....	33
7 TILLSYN, DOKUMENTATION OCH UPPFÖLJNING	33
7.1 TILLSYN ÖVER FÖRESKRIFTER.....	33
7.2 UPPFÖLJNING AV BEVARANDEMÅL	33
7.3 DOKUMENTATION AV SKÖTSELÅTGÄRDER	33
8 KOSTNADER OCH FINANSIERING	33
9 SAMMANFATTNING OCH PRIORITERING AV PLANERADE SKÖTSELÅTGÄRDER	34

BILAGOR

- Skötselplanebilaga 1: Översiktskarta
- Skötselplanebilaga 2: Reservatsområde och gränser
- Skötselplanebilaga 3: Topografi och jordarter
- Skötselplanebilaga 4: Naturtyper
- Skötselplanebilaga 5: Markanvändning 1842
- Skötselplanebilaga 6: Historiskt ortofoto 1960-tal och ortofoto 2018
- Skötselplanebilaga 7: Skötselområden & anordningar för friluftslivet

Förord

Behov av komplettering av föreskrifterna för att ge området ett tillräckligt skydd samt översyn av vilken skötsel som behövs för att bevara och utveckla naturvärdena i reservatet, ligger till grund för uppdateringen av beslutet och ändringar i skötselplanen för naturreservatet *Steneryd*. Naturreservatet *Steneryd* sammanfaller med Natura 2000-området SE0410107 *Steneryd*, enligt Art- och habitatdirektivet. Naturreservatens skötselplaner och Natura 2000-områdenas bevarandeplaner är de dokument som i enlighet med 17 § förordningen om områdesskydd enligt miljöbalken mm ska beskriva bevarandesyftet samt de livsmiljöer och arter för vilka en gynnsam bevarandestatus ska upprätthållas eller återställas. För *Steneryd* har bevarandeplanen uppdaterats, beslutad 2016-12-21.

1. Syftet med naturreservatet

1964 fridlystes naturminnet *Steneryds lövängar*: ”Enär området på grund av sin skönhet och ovanligt rika flora samt sina lövängar och hamlade träd är av beskaffenhet att böra särskilt skyddas, ...” (Länsstyrelsens i Blekinge län resolution i ärende rörande fridlysning av naturminne 1964.06.24). Syftet med restaureringsarbetena som påbörjades 1964–65 var att återställa området i det skick det hade då ängshävdens ännu pågick (fram till början av 1900-talet).

Nytt syfte med naturreservatet *Steneryd* är att:

- *bevara biologisk mångfald och vårda, bevara samt vidareutveckla och återställa värdefulla naturmiljöer* såsom lövängar med hamlade träd, slåtterängar och naturbetesmarker med en rik hävdgynnad flora och fauna samt ädellövskogsmiljöer. Naturreservatets prioriterade naturmiljöer och naturtyper ska bevaras i gynnsamt tillstånd. Området ska hysa gynnsamma strukturer, funktioner och livsmiljöer för prioriterade och andra skyddsvärda arter knutna till områdets lövängar, slåtterängar, betesmarker och ädellövskogsmiljöer,
- *bevara och vid behov återställa områdets kulturhistoriska landskap med kulturpräglade naturmiljöer* med dess ekosystem och biologiska mångfald. Det gäller lövängar med hamlings- och ängsbruk och små åkrar, som med förebild från sent 1800-tal och exempel från 1940-tal utgör ett levande dokument på historisk markanvändning i östra Blekinge, samt ålderdomliga strukturer såsom vångsindelning och dike,
- *tillgodose allmänhetens möjligheter till friluftsliv* i ett lättillgängligt och besöksvärt område, inom ramen för bevarandet av biologisk mångfald och naturmiljöer.

Syftet ska nås genom att lövängar och slåtterängar sköts traditionsenligt med återkommande hamling av lövträden, med fagning, slåtter och efterbete i gräsmarkerna. Det görs röjning av igenväxningsvegetation och sker föryngring av hasselbuskar och av träd som ska hamlas, samt säkras att det finns efterträdare till gamla grova träd och hålträd. Betesmarkerna hävdas genom naturvårdsinriktad betesdrift. Åkermark sköts med växelbruk, alternativt vallodling samt efterbete. I den ädellövsdominerade skogen görs gallringar och röjningar vid behov, för att skapa olikåldrig och flerskiktad skog. Skötsel och underhåll görs för att bevara det kulturhistoriska landskapets värden. Åtgärder vidtas för att underlätta allmänhetens möjligheter att besöka naturreservatet samt för att informera besökare om områdets naturmiljöer, historiska markanvändning och kulturhistoria.

2. Beskrivning av området

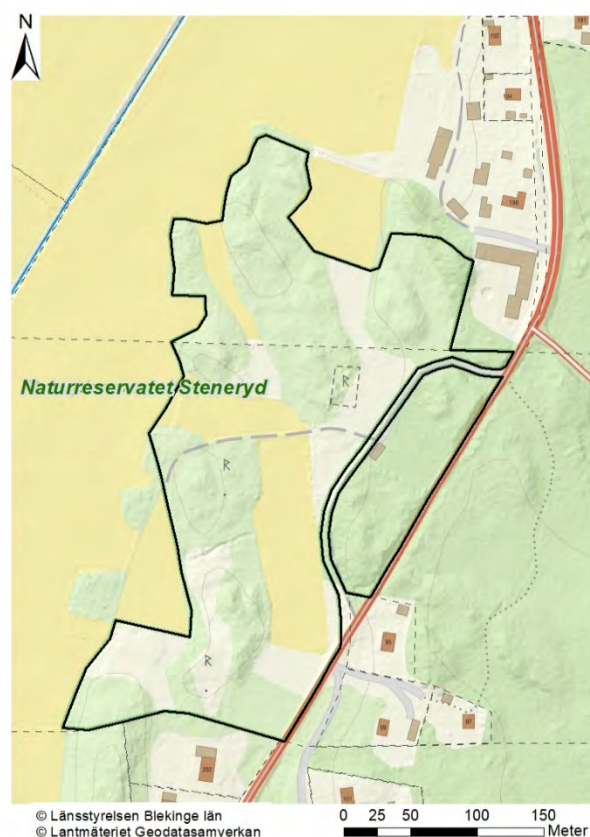
Steneryd är beläget på Torhamnshalvön i sydöstra Blekinge mellan Jämjö och Torhamn (Skötselplanebilaga 1). Det är ett småkuperat sprickdalslandskap bestående av moränkullar och där emellan dalgångar med sandig jord. Naturreservatet är ett litet område på ca 7 hektar (ha) med ett välbevarat småskaligt kulturhistoriskt landskap bestående av lövängar, slåtterängar, naturbetesmarker, små åkrar och ädellövsdominerad skog.

I slutet av 1800-talet framstod Steneryds lövängar som en oas i ett för övrigt trädöst landskap med mycket ljunghedar. I dag utgör området, med sina höga biologiska och kulturella värden, en mycket viktig rest av det gamla kulturlandskapet. Större delen av området utgörs av lövängar med över 500 hamlade lindar, askar och almar, samt några hagmarksekar. Det finns gott om hasselbuketter. Det förekommer ytor med slåtterängar. På större delen av löv- och slåtterängarna återupptogs slåtterhävden på 1960-talet och de slås än idag, samt efterbetas.

Den hävdgynnade floran är artrik och visar på långvarig hävdkontinuitet. Där växer arter som brudbröd, stor blåklocka, darrgräs, bockrot, gullviva, ängsskallra och höskallra. Miljöerna är viktiga för insekter knutna till gamla träd och slåtterängar, som exempelvis de rödlistade arterna asppraktbagge, grön aspvadbock och ängsmetallvinge, och andra arter som ekoxe och bokoxe. Insprängt i området ligger gamla åkrar, både sådana som brukas fortfarande och sådana som övergått till betesmark. Sammantaget ger området en mycket representativ bild av det äldre odlingslandskapet. Områdets höga naturvärden är knutna dels till gamla grova hamlade träd, dels till hävdade gräsmarker. De olika vångarna inramas av stenmurar. I området finns ruiner efter Gammelgården. Det finns ett bevarat gammalt öppet dike i lövängen. Mellan landsvägen och den mindre väg som går inom reservatet finns ädellövsdominerad skog. Där ligger mycket död ved i faunadepåer.

Naturreservatet ingår i EU:s ekologiska nätverk Natura 2000 enligt Art- och habitatdirektivet och sammanfaller med området SE0410107 Steneryd (Skötselplanebilaga 2). Naturreservatet är beläget inom ett område av riksintresse för naturvård (Färskesjön- Steneryd NK25) och friluftsliv (FK6).

Området är lättillgängligt och ett populärt besöksmål. Det finns parkeringsplats, stigar att vandra på, rastplats med bord och bänkar samt toalett.

Figur 2. Naturreservatet är markerat med hel-
dragen svart linje.

2.1 Administrativa data

Tabell 1. Administrativa data.

Objektnamn	Steneryd
Objektnummer	10 02 013
Skyddsform	Naturresevat
Beslutsdatum	1964-06-24, utökning 1980-06-18, revidering 2020-10-21
Natura 2000-objektkod	SE0410107 Steneryd
Centrumkoordinater	X: 551591 Y: 6220233 (SWEREF 99 TM)
Kartor	<i>Topografiska kartan</i> : 3E NO Karlshamn <i>Ekonomiska kartan</i> : 3G 4a
Totalareal (ha)	7,4 ha
Naturvårdsförvaltare	Länsstyrelsen
Kommun	Karlskrona
Lägesbeskrivning	Omedelbart väster om landsväg 752, 8 km söder om Jämjö kyrka.
Sakägare	Privat
Fastigheter	Del av Steneryd 2:3, 3:3 och 5:1
Servitut	-
Nyttjanderätter	Bete och åkerbruk
Naturtyper	Areal (ha)
Skogsmark	Totalt ca 0,7 ha
Natura 2000	---
Övriga	Ädellövdominerad skog
Naturliga fodermarker	Totalt 5,3 ha, varav:
Natura 2000	Lövängar (6530), ca 3,8 ha
Övriga	Slätterängar (6510), ca 0,7 ha
	Torr-frisk hed/gräsmark, ca 0,3 ha
	Öppen kultiverad betesmark, ca 0,5 ha
Övriga fodermarker	Totalt ca 1,2 ha:
Natura 2000	---
Övriga	Åkermark
Övrig mark	Totalt ca 0,2 ha
Övriga	Parkering, markväg mm
Arter	Se Tabell 2
Prioriterade bevarandevärden:	
Naturmiljöer/Markslag	Lövängar med hamlade träd och slätterängar
Naturtyper	Lövängar (6530) och slätterängar (6510)
Strukturer och funktioner	Trädkontinuitet, varierande åldersstrukturer, grova ädellövträd, hamlade träd, hålträd, stående och lig-gande död och döende ved, stenmurar, odlingsrösen och stengrunder. Slätterhävdade marker, betespåverkan i öppna gräsmarker och trädbärande lövängar. Historiskt traditionellt utnyttjande av landskapet, väl-bevarade strukturer, bevarade stenmurar, öppet dike, odlingsrösen och husgrunder efter gårdsbebyggelse och smedja.
Arter	Savlundlav, kraterorangelav, ekoxe, ängsmetallvinge
Friluftsliv	Lättillgängligt område med höga upplevelsevärden, naturpedagogik, naturupplevelse, kulturhistoriskt besöksobjekt och landskapsbild.
Övrigt	Forskning/referensområde

Tabell 2. Rödlistade, EU-listade och andra ovanliga arter och signalarter som rapporterats från reservatsområdet under senare år (Rödlistekategorier: CR = akut hotad, EN = starkt hotad, VU = sårbar, NT = nära hotad). LC-arter är arter som bedömts enligt rödlistningskriterierna men ej uppfyller något av kriterierna utan bedömts vara livskraftiga. Tidigare klassning inom parentes. Rödlistan är uppdaterad 2020. Signalarter är indikatorarter som är användbara för att lokalisera och urskilja skogar med höga naturvärden.

Art	Nationell rödlista	EU's Habitatdir.	EU's Fågeldir.	Bernkon- ventionen	Signalart
Lavar					
Almorangelav (<i>Cerothallia luteoalba</i>)	CR				
Fläderlundlav (<i>Bacidia friesiana</i>)	VU				
Gammelekslav (<i>Lecanographa amylacea</i>)	NT				X
Kraterorangelav (<i>Caloplaca ulcerosa</i>)	EN				
Rosa lundlav (<i>Bacidia rosella</i>)	VU				X
Savlundlav (<i>Bellicidia incompta</i>)	EN				
Slät lönnlav (<i>Bacidia fraxinea</i>)	LC				
Stiftklotterlav (<i>Opegrapha vermicellifera</i>)	NT				X
Kärlväxter					
Ask (<i>Fraxinus excelsior</i>)	EN				
Vanlig Backsmörblomma (<i>Ranunculus polyanthemos subsp. polyanthemos</i>)	NT				
Desmeknopp (<i>Adoxa moschatellina</i>)	NT				
Lungrot (<i>Blitum bonus-henricus</i>)	VU				
Skogsalm (<i>Ulmus glabra</i>)	CR				
Insekter					
Alvarsmalbi (<i>Lasioglossum lativentre</i>)	LC (NT)				
Asppraktbagge (<i>Poecilonota variolosa</i>)	NT				
Bokoxe (<i>Dorcus parallelipipedus</i>)	LC				
Ekoxe (<i>Lucanus cervus</i>)	LC	Bilaga 2		Bilaga III	
Grön aspvedbock (<i>Saperda perforata</i>)	NT				
Ptenidium gressneri (<i>Ptenidium gressneri</i>) - familj: fjädervingar	NT				
Ängsmetallvinge (<i>Adscita statice</i>)	NT				
Fåglar					
Gröngöling (<i>Picus viridis</i>)	LC (NT)		X		
Stare (<i>Sturnus vulgaris</i>)	VU		X		

2.2 Naturförhållanden

2.2.1 Geologi och topografi

Naturreseptatet ligger mitt på Torhamnshalvön, i ett småkuperat sprickdalslandskap på den östra sluttningen av Steneryd- Gisslevikdalgången. Det småbrutna landskapet har tydliga spår av inlandsisens verkningar. Området karaktäriseras av nordsydliga moränryggar med stenig och blockrik mark och däremellan små dalstråk med finkorniga jordarter som lera och svallsand. I skötselplanbilaga 3 visas förekommande jordarter, inom och närmast naturreseptatet, ovanpå Lantmäteriets nationella höjddata.

Under den aktiva landisen blandades äldre jordlager med krossat berg och avsattes som en osorterad morän vid istidens slutskede. I samband med isens avsmältning för ca

14 700 år sedan bildades högsta kustlinjen (HK) i Baltiska issjön. HK har här uppmätts till 52 meter över havet (m.ö.h.) vilket innebär att hela det aktuella området då låg långt under vattenytan. Högsta punkten inom Steneryd, på en av moränkullarna i nordost, ligger endast 16 m.ö.h. Jordarter i lägre delar har avlagrats under olika efterglaciala perioder. På kullarna finns jordarten svallad morän som är blockrik, stenig och grusig eftersom finjorden närmast ytan svallats bort. Moränen varierar från lerig till grusig. I dalsänkorna finns istället svallsediment, som varierar i grovkornighet. Svallsand är en jordart skapad av vågornas svallning av moränen. Alla svallsediment i Steneryd är näringsfattiga.

2.2.2 Översiktlig vegetationsbeskrivning

Figur 3. Områdena med lövängar är belägna på de låga moränhöjderna, som här Oxabacken i reservatets norra del, med såväl äldre som yngre hamlade träd och hasselbuketter. Lövängarna efterbetas.

Figur 4. Höskallror blommar i mängd i slätterängen.

Naturreservatet Steneryd är beläget i naturgeografisk region 9, Blekinges sprickdalsterräng och ekskogsområde. Steneryd utgör ett välbevarat småskaligt kulturhistoriskt landskap bestående av lövängar, slåtterängar, naturbetesmarker, små åkrar och ett mindre ädellövskogsparti. De olika jordarterna och människans historiska utnyttjande av markerna ligger till grund för de naturtyper som finns idag. Områdets höga naturvärden är knutna dels till gamla grova hamlade träd, dels till hävdade gräsmarker.

Lavfloran är inventerad 2012. Då noterades rödlistade arter som almorangelav, savlundlav, kraterorangelav och rosa lundlav. Prioriterade arter inom naturreservatet är de rödlistade lavarna savlundlav och kraterorangelav (starkt hotade). Steneryd är den enda lokalen i Blekinge för slät lönnlav (livskraftig), en östlig art som drabbas hårt av almsjuka och askskottsjuka.

I skötselplanebilaga 4 visas naturtypernas utbredning inom Steneryd. Större delen av naturreservatet består av naturtypen lövängar (3530), belägna på de låga höjderna. I lövängarna finns över 500 hamlade träd, dels lindar och lönnar, dels de rödlistade arterna ask (starkt hotad) och alm (akut hotad), samt enstaka hagmarksekar. Träd- och buskskiktet för övrigt utgörs bland annat av hassel, hagtorn, oxel och rönn.

Lövängarna är av typen torra till friska, belägna på kuperad mark. Den hävdgynnade floran är rik med arter som Adam och Eva, brudbröd, ängsvädd, stor blåklocka, darrgräs, bockrot, ängsskallra, höskallra och gullviva. Det finns även blåsippor, svalört, skogsbingel, buskstjärnblomma med flera arter i fältskiktet.

Tre mindre ytor tillhör naturtypen *slätterängar* (6510). Dessa är relativt glest trädbevuxna, kantade av hassel och hamlade träd. Kärlväxtfloran domineras av hävdgynnade arter med bland annat ängsskallra, höskallra och trift. Även slätterängarna slås och efterbetas. En yta har torr till frisk hed- eller gräsmark. Den torra gräsmarken är något artfattigare än föregående naturtyper. Där finns en del hävdgynnade arter, såsom gråfibbla, stenmåra och liten blåklocka. Det är gott om askar och andra hamlade träd, samt finns någon ek och ett varierat buskskikt. Slätterängarna liksom större delen av lövängarna slås i slutet av juli och efterbetas sedan av nötkreatur.

I områdets dalsänkor ligger gamla åkrar. Till största delen har de åkrar som fortfarande brukas en flera hundra år lång tradition som åkermark. Storjungfrukam är ett åkerogräs som växer på sandiga åkrar och som i april 2020 hittats vid ena åkerkanten. Den huvudsakliga betesmarken utgörs av en öppen gräsmark, öppen kultiverad betesmark, belägen väster om vägen och i den nordöstra dalsänkan.

Öster om vägen som går genom området, utanför beteshagen, finns två mindre skogsområden. Det är ädellövsdominerad blandskog med ek, lind, lönn, fågelbär och grov asp samt någon tall i trädskiktet. Buskskiktet är bitvis tätt och utgörs av lönn, alm, ask, rönn, ek, hassel, hallon och en. Vildkaprifol klättrar i en del träd. Den södra delen är glesare än den norra. Där ligger mycket död ved i så kallade faunadepåer.

Figur 5. Betesmarken sedd från infartsvägen, med Oxabäckens lövängar i bakgrunden och traktorvägen som leder genom hagen.

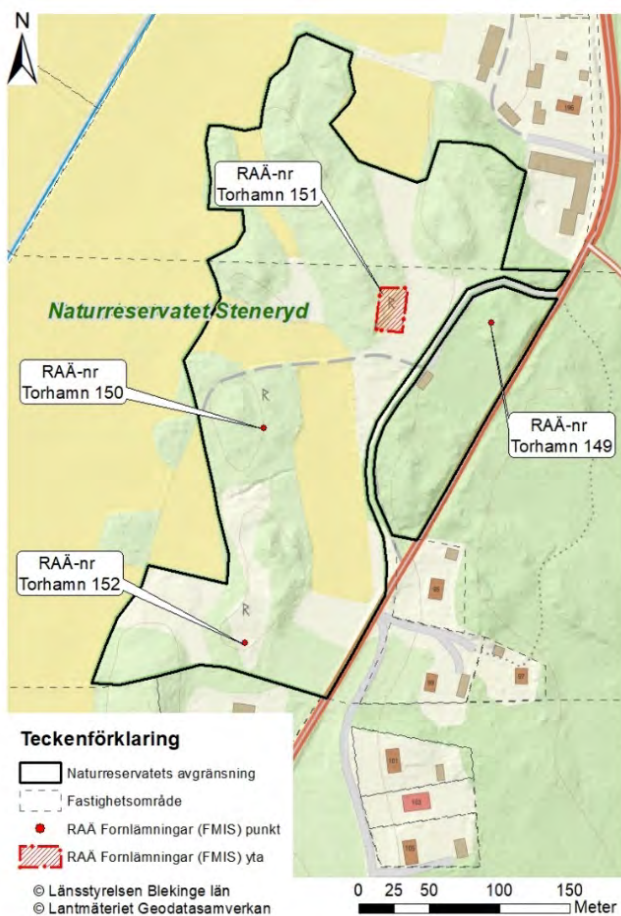
Figur 6. I det södra området med ädellövsskog finns faunadepåer med gott om död ved.

2.2.3 Djurliv

Miljöerna i *Steneryd* är viktiga för insekter knutna till gamla träd och slätterängar, som exempelvis de rödlistade arterna ängsmetallvinge, aspraktbagge, grön aspvedbock och fjädervingen *Ptenidium gressneri* samt andra arter som ekoxe och bokoxe. Prioriterade arter inom naturreservatet är insekterna ekoxe (listad i EU's Habitatdirektiv) och ängsmetallvinge (rödlistad).

Figur 7. Ekoxen, Blekinges landskapsdjur, är listad i EU's Habitatdirektiv och är en prioriterad art i naturreservatet *Steneryd*. Denna ståtliga hane sågs kravla i solvarmt gräs i *Steneryd* en junidag.

Figur 8. Läget för registrerade fornlämningar inom reservatet.

Gröngöling och stare är två fågelarter i området. Staren är rödlistad och båda är listade i EU's fågeldirektiv. Långt fler fåglar förekommer i de busk- och trädrika miljöerna, som nötväcka, rödstjärt, lövsångare, svarthätta och törnsångare. Skogsduva som också finns här häckar i hålträd. En inventering av hålhäckande fåglar 2001 visade att stare och kaja då häckade i ihåliga träd.

Fladdermöss trivs också i området med många hålträd. Inventeringsresultat från 2007 berättar om observationer av mustasch/brandts fladdermus, nordisk fladdermus, stor fladdermus och trollfladdermus samt *Myotis* sp. (observation där endast släkte kunnat bestämmas, inte art).

Däggdjur som rör sig i området är bland annat rådjur, älg och vildsvin, liksom räv och hare.

2.3 Historisk samt nuvarande markanvändning

2.3.1 Det historiska landskapet Fornlämningar

Inom naturreservatet finns det fyra registrerade fornlämningar, se fig. 8. Två av dessa är hållristningar i form av skålgropar på block, belägna i den södra vången "Hästabacken" (RAÄ Torhamn 150 och 152). Skålgroparna är sannolikt förhistoriska. Det finns även ruiner. I en backe i beteshagen, väster om infartsvägen, ligger en gårdslämning bestående av grunderna efter bostadshus och uthus som

hört till den så kallade "Gammalgården" (RAÄ Torhamn 151). I skogen öster om infartsvägen och norr om parkeringen finns ytterligare en ruin efter en smedja (RAÄ Torhamn 149).

I namnet Steneryd betyder efterleden *ryd* '(för odling) röjd mark, röjning'. Betydelsen av namnet blir 'röjning på stenig mark'. Ryd-/röd-namnen tillkom vid en äldre- eller högmédeltida kolonisation under 1100–1200-talens odlingsexpansion.

Figur 9. Ruinen efter en smedja, norr om parkeringen.

Äng är åkers moder

Vid övergången till järnåldern (som varade 500 f.Kr. – 1050 e.Kr.) blev klimatet sämre än tidigare. Då började man ställa in djuren och därmed ökade behovet av vinterfoder. Hur många djur som kunde stallas in under vintern berodde på hur mycket foder som kunde skördas från ängarna. Gödseln från de installerade djuren spreds på åkrarna. Stallgödseln gav då förutsättningar för mer permanenta åkrar. "Äng är åkers moder" blev härmed ett begrepp som förklarar odlingsystemet där ängen var basen.

Efter hand delades byns mark in i inägomark och utmark. Vid övergången till medeltid på 1000-talet låstes en stor del av bebyggelsen i sina historiska lägen där den blev kvar fram till 1800-talets skiftesreformer. Åkrar och ängar var fördelade i vångar med tegar på den inhägnade inägomarken närmast byn. Utmarken som bestod av skogar, myrar, ljunghedar och liknande fungerade som allmän betesmark åt hela byns kreatur. I det historiska landskapet skiljde man noga på olika markslag.

Figur 10. Här pågår hamling, beskärning av lövträden. Förr tog man tillvara lövade kvistar, skördade på sensommaren, som vinterfoder till djuren. Nu sker beskärningen på vårvintern. Foto: Länsstyrelsen Blekinge.

Ängens årscykel

Lövängarna hade en mycket viktig funktion i det gamla bondesamhället. Det var från lövängen bonden hämtade vinterfoder till kreaturen. Gräs och örter skördades till hö och trädens löv togs tillvara genom att grenarna beskars (hamlades). Hamling av lövträd är en form av fodertäkt som var särskilt vanligt i det äldre odlingssystemet. Eftersom slåttern skedde på högsommaren och lövtäkten ännu något senare och då bete inte fick förekomma förrän efter slåttern, blev ängen rik på vår- och försommarblommor.

Ängarna i Steneryd brukas ännu enligt gamla traditioner. I slutet på april, så fort snön smält undan, risades (fagades) ängen. Löv och kvistar räfsades då ihop och brändes. Askan spreds som gödning. I juli månad var det dags för lieslåtter, ofta under festliga former. Efter skörden tog man vara på trädens lövverk genom att repa löv från kvistar eller hamla. Varje träd hamlades med 7–8 års mellanrum.

Hamlingen som metod härstammar från tiden när man tog tillvara lövade kvistar som vinterfoder till djuren. Hamlingen skedde när löven var som mest näringsrika i slutet

Figur 11. Slåttergille anordnas årligen av hembygdsföreningen. Slåttern sker nu dels genom gammal teknik med lie och släpräfsor, dels används häst och slåttermaskin. Foto: Maria Strand.

av juli-början av augusti. Hamling av träd gjordes ursprungligen för att skapa foder samt andra produkter som ved och slöjdvirke. Trädens grenar kapades för att få rikliga mängder kraftigt växande skott i en höjd som var lätt att nå för människan men svår att komma åt för betesdjuren. Under sensommar och höst släpptes djuren på efterbete i ängen. Under vintern fick ängen vila.

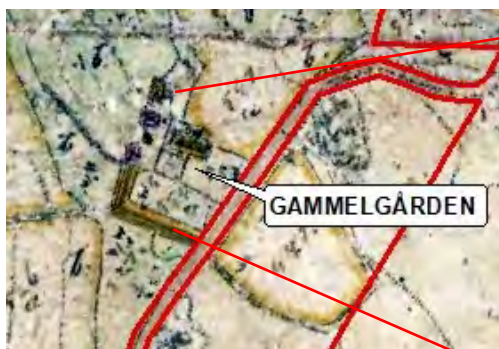
Figur 12. Här räfsas det slagna gräset ihop för hand. Foto: Maria Strand.

Idag upprätthålls hamlingsmetoden för att bevara ett biologiskt kulturarv och den biologiska mångfald som är knuten till de gamla hamlade träden. Beskärningen sker oftast på vårvintern. I Steneryd hamlas träden med 5–6 års mellanrum enligt en hamlingsplan. Även grässlåtter sker årligen i Steneryd. Hembygdsföreningen brukar anordna slåttergille.

Laga skifte 1842

Studier av historiska kartor kan, tillsammans med skriftligt källmaterial, ge oss värdefulla uppgifter om bland annat växtlighet och markanvändning. Den äldsta kartan som använts här är en laga skifteskarta från år 1842, se skötselplanebilaga 5. Under 1800-talet genomfördes olika jordskiften för att samla ägorna till varje hemman och begränsa antalet tegar i byarna. Vid skiftena inleddes en omfattande uppodling som pågick under hela 1800-talet och en bra bit in på 1900-talet. I Steneryds by genomfördes laga skifte på inägorna åren 1836–42. Den lilla byn var då på $1\frac{2}{8}$ mantal, med både krono- och skattehemman. Nu började man använda begreppen "inrösnings- och avrösningsjord". Till inrösningsjord räknades mark lämpad för åker och äng, även de delar av utmarken som bedömdes lämpliga för nyodling. Avrösningsjorden hade stora stenblock eller kalt berg och ansågs vara för besvärlig att slå gräs på.

Kartan i skötselplanebilaga 5 visar fördelningen av åker, äng och avrösningsjord inom nuvarande reservatet, vars mark kom att ingå i de två sydligaste skiftena (två av fyra i byn) som var "skatte", det vill säga de ägdes och brukades av en självägande bonde som betalade jordeboksskatt (ränta) till kronan (staten). Vägen som här gör en krök är den infartsväg som finns kvar idag. På kartan i bilaga 5 står utsatt namn på de olika vångarna.

Figur 14. Detalj ur laga skifteskartan från 1842 som visar Gammelgårdens läge i Steneryd.

Det låg en gård, den så kallade "Gammelgården", väster om vägen. Byggnaderna är noggrant utritade på kartan. Idag finns ruiner kvar efter husen som legat i kanten av kullen (fig. 13–14). En lång länga i vinkel nådde

Figur 13. Ruiner efter byggnader som tillhört Gammelgården finns kvar i kullens kant.

Figur 15. En fördjupning i gräsmarken visar var den långa vinkelbyggnaden stod.

fram till vägen. Där den långa vinkelbyggnaden låg ses idag en fördjupning i gräsmarken (fig. 14–15).

Ängsmarken (grön på kartan) var belägen mest på de låga höjderna, uppdelad på flera mindre ytor. Den bestod dels av mer eller mindre trädbevuxna områden på torr mark, så kallad hårdvallsäng, dels av fuktigare starrängar. Stora delar av ängen värderades lika högt som åkern. Åkermarken (markerad med gul kantlinje på kartan) fanns på planare delar i de små dalgångarna. En åkeryta låg öster om vägen.

Ett dike finns markerat på kartan, genom åker och äng i den södra delen (fig. 16–17).

Figur 16. Det öppna historiska diket som går genom Hästabackens löväng slutar numera vid åkern Djupalyckan.

Byns utmark (grå på kartan) sträckte sig långt mot nordost. Ett område öster om vägen är markerat som berg. Där låg ett par byggnader.

Figur 17. Detalj ur laga skifteskartan från 1842 som visar diket, som ledde genom åker och äng.

Figur 18. Det sydvästra hörnet av naturreservatet, där stenmuren i söder (till vänster i bild) anger både reservats- och bygräns.

En hägnad är markerad längs södra reservatsgränsen, som var bygräns mot Möckleryd. Av övriga hägnaders sträckning överensstämmer ett fåtal med dagens stenmurar.

I slutet av 1800-talet framstod Steneryds lövängar som en oas i ett för övrigt trädöst landskap med mycket ljunghedar. Gården som låg här, Gammelgården, brann ner 1883.

Steneryd under 1900-talet

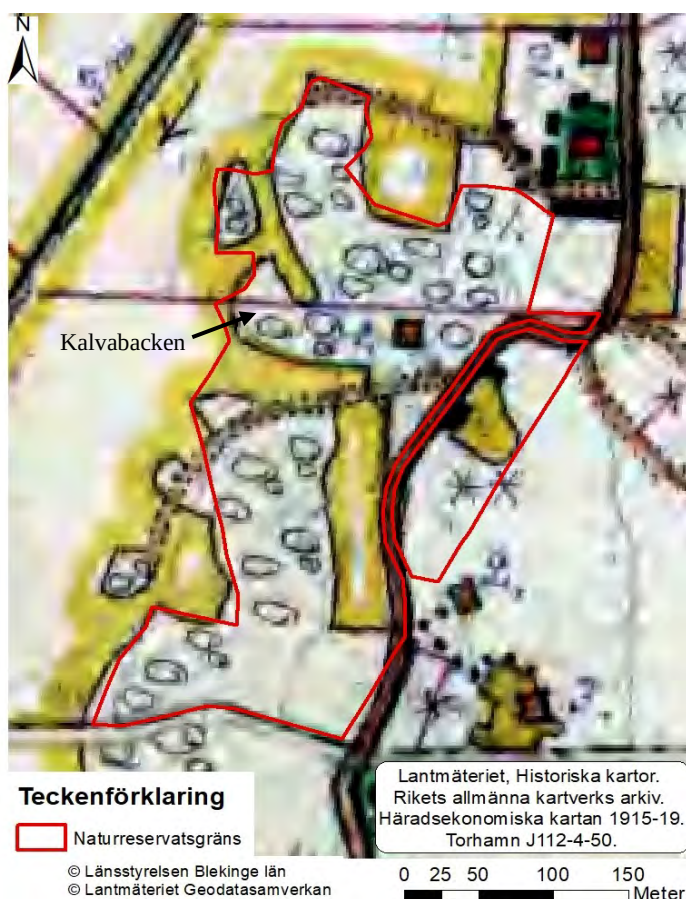
Området vid Steneryd har en intressant markhistorik. Markanvändningen har i stora drag en mycket lång tradition. Mindre delar av de nuvarande ängarna har tidigare varit åker och mindre delar av åkrarna har varit äng. Steneryds lövängar hävdades som slåtterängar fram till början av 1900-talet. Slåttern pågick längst på de planare partierna. Lövtakten däremot fortsatte fram till under andra världskriget, på 1940-talet. Efter att

slåttern upphört betades lövängarna fram till reservatsbildningen 1964, varefter restaureringsarbetet påbörjades och slåttern och hamlingen återupptogs.

Den första ekonomiska kartan från 1915–1918, kallad Härads-kartan (se fig. 19), är en utmärkt källa för historisk markanvändning eftersom den visar landskapet i en tid när odlingsexpansionen på de flesta håll nått sitt maximum i utnyttjandet av odlingsbara marker, samtidigt som det småskaliga jordbrukslandskapet ännu existerade med många äldre strukturer välbevarade. Kartan visar att det fortfarande var åkermark (gult) i delar av dalgångarna. På större delen av resterande mark, det vill säga på kullarna, växte lövträd (cirklar). Öster om vägen växte barrträd (stjärnor). Där fanns även en åkeryta. Ingen ängsmark finns markerad.

Stora delar av dåvarande betesmarker göms i det som på kartan markeras som skog eller trädbevuxen mark. Det finns en symbol (röd) för boningshus på Gammelgårdens läge. Precis öster om vägen, intill åkern där, syns två symboler (svarta) för uthus. Själva gården låg intill landsvägen, nordost om reservatsgränsen. Landsvägen följde den gamla sträckningen och en markväg ledde västerut till en dunge.

Länsstyrelsens beslutade den 24 juni 1964 att skydda Steneryds lövängar, ett cirka 6 hektar stort område, genom "fridlysning av naturminne". I och med 1964 års naturvårdslag (SFS 1964:822) ändrades beteckningen sedan till naturreservat.

Figur 19. Steneryd på Häradskartan från 1916–19, som visar åkermark i dalgångarna (gul) och områden med lövträd (cirklar) på kullarna samt barrträd (stjärnor) i öster.

Figur 20. Kalvabacken är en mindre lövängskulle i Steneryd (se även fig. 19), som ingick i det skyddade området från början.

1980 beslutades om ändring av gränsen för Steneryds lövängar, som naturreservatet kallades då. Ett område på 0,2 ha närmast gården i nordost uteslöts. Samtidigt lades det till två områden, ett på ca 0,7 ha i väster med löväng och lite åkermark och ett ungefär lika stort område i öster med ädellövskog.

Det finns ett par äldre historiska flygfoton (ortofoton) från 1900-talets senare hälft. I skötselplanebilaga 6 ses ortofotot från 1960-talet över det aktuella området vid Steneryd, som visar att moränkullarna var trädbevuxna och markerna i dalsänkorna var öppna. Odlad åker fanns på Djupalyckans norra del, på Dalså kern och i den nordvästra sänkan (namnen, se skötselplanebilaga 5). Det syns en byggnad öster om vägen som går i en slinga genom reservatet idag.

2000-talet och olika skydd för området

Det senast aktuella ortofotot från 2018 visas som jämförelse i skötselplanebilaga 6. Här syns tydligt att träd- och buskskiktet har glesats ut, främst inom Hästabacken och Oxabacken (namnen, se skötselplanebilaga 5). Över tid har det varierat lite med odlingarna på de tre åkrarna men dessa har, liksom betesmarken öster om Oxabacken, genom åren varit öppna marker utan träd och buskar. Vad som framgår tydligt vid jämförelse mellan de båda tidsskikten, liksom med de historiska kartorna från såväl tidigt 1900-tal som 1800-talets mitt, är hur välbevarade landskapsstrukturerna är i Steneryd. Både trädbevuxna delar med främst lövängar och öppna åkermarker (nu delvis bete) finns kvar.

Naturreservatet ingår i EU:s ekologiska nätverk Natura 2000 enligt Art- och habitatdirektivet sedan 2005 och sammanfaller med området SE0410107 Steneryd. Naturreservatet innefattas i ett område av riksintresse för naturvård (NK25) och friluftsliv (FK6).

2.3.2 Nuvarande markanvändning

Markerna inom naturreservatet Steneryd utgör, med sina höga biologiska och kulturella värden, idag en mycket viktig rest av ett gammalt kulturlandskap. Större delen av löv- och slätterängarna slås åter sedan 1960-talet. Sammantaget ger området en mycket representativ bild av det äldre odlingslandskapet. Förutom att lövängarna sköts med slätter och hamling, så betas markerna. Det finns även ytor med åkerbruk.

Figur 21. Slättergille är ett populärt arrangemang som anordnas årligen av hembygdsföreningen. Foto: Maria Strand.

Naturreservatet förvaltas av Länsstyrelsen Blekinge.

Från landsvägen går en grusväg i en slinga inom reservatet, vilket gör det lättillgängligt. Där finns parkeringsplats, informationstavla och toalett. Det finns rastplats med bord och bänkar i ängen. Hembygdsföreningen anordnar publika arrangemang, såsom årligt slättergille.

2.4 Källförteckning

Litteratur, rapporter, inventeringar, underlagsmaterial, mm

Aronsson, Mårten m.fl. 1965. *Steneryds lövängar*.

Hallberg, Göran. 1990: *Ortnamn i Blekinge*. ISBN 91-1-893132-4.

Länsstyrelsen Blekinge län. 1964. *Beslut 1964-06-24 om fridlysning av naturminne, lövängar i Steneryd i Jämjö kommun*.

Länsstyrelsen Blekinge län, 1980. *Beslut 1980-06-18 om ändring av gräns och utökning av naturreservatet*.

Länsstyrelsen Blekinge län. 2001. Kjell Pettersson. *Botanisk inventering av provytor inom naturreservatet Steneryds löväng, jämförelse av inventeringar 1965–69, 1998, 2011*.

Länsstyrelsen Blekinge län. 2016. *Bevarandeplan för Natura 2000-området SE0410107 Steneryd, Karlskrona kommun*.

Länsstyrelsen Blekinge län. 2001. Göte Eriksson. *Inventering av hålhäckande fåglar*.

Länsstyrelsen Blekinge län. 2007. *Gaddsteklar från östra Blekinge*, Rapport 2007:10.

Skogsvårdsstyrelsen i Blekinge län. 1980. *Skötselplan för Steneryds lövängar*.

Internetkällor

Artdatabanken. 2019. Artfakta. <http://www.artdata.slu.se/rodlista/default.asp>.

Artportalen. 2019. <http://artportalen.se>.

Lantmäteriet. 2019a. Historiska kartor. Lantmäterimyndigheternas arkiv. Torhamns socken, Steneryd by, Laga skifte 1842, akt nr 10-TOR-73. <http://historiskakartor.lantmateriet.se/arken/s/advancedsearch.html>.

Lantmäteriet. 2019b. Historiska kartor. Rikets allmänna kartverks arkiv. Häradsekonomiska kartan, 1915 19, Torhamn J112-4-50. <http://historiskakartor.lantmateriet.se/arken/s/advancedsearch.html>.

Lantmäteriet. 2019c. Historiska ortofoton 1960. <https://api.lantmateriet.se/historiska-ortofoton/wms/v1/token/fff3d8db-e17a-3af4-9e4e-09a27bf69b82/?request=getcapabilities&service=wms&>

Lantmäteriet. 2019d. Historiska kartor. Rikets allmänna kartverks arkiv. Ekonomiska kartan 1969. Torhamn J133-3G4a71. <http://historiskakartor.lantmateriet.se/arken/s/advancedsearch.html>.

Riksantikvarieämbetet. 2019. Fornsök. <http://www.raa.se/cms/fornsok/start.html>.

SGU 2013: Berggrund 1:50 K – databas

SGU 2013: Jordarter 1:100 K-1:250 K - databas

3 Planerad markanvändning och skötsel

3.1 Övergripande bevarandemål

Bevarandemål för området

Målet med naturreservatet är att bevara dess karaktär av småskaligt kulturhistoriskt landskap bestående av lövängar, slåtterängar, naturbetesmarker och små åkrar samt partier med ädellövsdominerad skog och att utveckla förekommande naturtyper och livsmiljöer. Området ska generellt vara en gynnsam livsmiljö för dess arter av insekter, växter, kryptogamer och andra organismer med krav på lång hävdkontinuitet. Reservatet ska vara tillgängligt för allmänheten och ett attraktivt besöksmål.

3.2 Generella riktlinjer

Vid skötselåtgärder ska värdefulla element för växt- och djurlivet, såsom hamlade träd, grova träd, senvuxna träd, hålträd och boträd, blommande buskar, stående döda och döende träd samt vindfällan och lågor, sparas i så stor utsträckning som möjligt. Naturvårdsinriktad årlig betesdrift ska förekomma i stora delen av reservatet. Lövtäkt och slåtter ska bedrivas årligen på löväng och slåtteräng.

Olika åtgärder ska göra att området fortsätter vara ett attraktivt utflyktsmål där besökare bereds möjligheter till såväl rekreation som rika naturupplevelser och kan ges kunskap om områdets natur

och kulturhistoria. Träd som fallit eller hotar falla ned över befintliga stigar, stängsel, fornlämningar och andra kulturhistoriska lämningar eller vägar, eller stör slåttern eller på annat sätt skapar allvarlig olägenhet, får fällas, kapas och flyttas till lämplig plats i reservatsområdet. Kan fara undanröjas genom att träden beskärs, ska de inte avverkas. Om möjligt görs högstubbar av träden. Markerade stigar ska vara framkomliga och trädskiktet intill dessa ska ses över regelbundet. Döda eller döende träd tas åt sidan om de kan utgöra fara för allmänheten.

I kantzonen mot åkermark får sly och yngre träd huggas bort för att inte beskuggningen ska bli för stor. Gamla, grova träd och lågor ska sparas. Grenar och toppar av lövträd och hassel kan lämnas kvar i högar på solexponerade platser, företrädesvis i sydvända bryn. Åtgärden gynnar flera ovanliga skalbaggar som länen i sydöstra Sverige har ett stort ansvar för att bevara. Alla skötselåtgärder inom naturreservatet ska utföras vid sådan tid och på sådant sätt att skador på mark, vatten, vedinsekters fortplantning samt växt- och djurliv i övrigt minimeras.

Figur 22. Naturvårdsinriktad årlig betesdrift ska förekomma i stora delen av reservatet, som här med efterbete i slåtteräng.

Figur 23. Stenmurar och andra kulturhistoriska lämningar ska bevaras och åskådliggöras.

Kulturhistoriska lämningar såsom fornlämningar i form av hällristningar och husruiner, stenmurar och odlingsrösen ska bevaras och åskådliggöras. Detta sker praktiskt genom att de hålls fria från uppväxande sly och buskar. Stenar som fallit ner från stengärden läggs tillbaka. Ny sten får inte läggas på stenmurar eller ruiner, om det inte görs i syfte att restaurera objektet. Ålderdomliga strukturer, såsom vångindelning och dike, ska bevaras.

Hundtunga, som växer bland annat i åkerkant, bekämpas för att inte få spridning. Skulle invasiva arter, sjukdomar eller angrepp på växt- och djurliv bli ett problem inom naturreservatet ska detta hanteras och bekämpas på lämpligt sätt utifrån rådande kunskapsläge och erfarenheter. Vid bekämpning av sjukdom eller andra typer av angrepp ska största möjliga hänsyn tas till områdets bevarandevärden och inte fler åtgärder vidtas än vad som är nödvändiga. Åtgärderna får inte hota naturreservatets bevarandesyften.

Hot och negativ påverkan

Konkreta eller potentiella hot mot naturvärden i naturreservatet, som kan påverkas inom ramen för naturreservatets föreskrifter och skötsel, beskrivs under berörda skötselområden.

Potentiella hot eller faktorer som inte regleras genom reservatsföreskrifter och skötsel men kan påverka naturtyperna negativt, är:

- besprutning av åkerrenar i intilliggande jordbruksmark, vilket kan skada områdets arter,
- negativ påverkan från främmande arter, sjukdomar eller skadeorganismer, exempelvis askskottsjuka och almsjuka.

3.3 Indelning i skötselområden

Naturreservatet har delats in i fem skötselområden som i sin tur kan delas in i delområden. Avgränsningen av skötselområdena framgår av bifogade karta, se Skötselplanebilaga 7. Flera spridda ytor kan tillhöra samma skötselområde.

Skötselområde 1. Naturbetesmark

Skötselområde 2. Löväng och slåtteräng

Skötselområde 3. Åker

Skötselområde 4. Skog med viss skötsel

Skötselområde 5. Parkering, väg, övrig mark

3.4 Mål och åtgärder för skötselområden

3.4.1 Skötselområde 1: Naturbetesmark

Areal: 0,5 ha:

Öppen kultiverad betesmark

Beskrivning

Skötselområdet är beläget väster om den väg som går genom reservatets östra del och i den nordöstra dalsänkan. Detta är tidigare åkermark som nu består av en gräsmark av typen *öppen kultiverad betesmark*.

Bevarandemål

Det övergripande målet är att bevara och vidareutveckla områdets öppna betesmarker med dess naturvärden och biologiska mångfald.

Inom skötselområdet ska det finnas ca 0,5 ha öppen kultiverad betesmark. Det ska finnas prioriterade strukturer och funktioner, såsom betespåverkan i öppna gräsmarker samt stenmurar.

Grässvål ska vara tydligt präglad av bete och ha en artrik och hävdgynnad kärlväxtflora. Det ska finnas brynzoner med blommande och bärande träd och buskar. I naturbetesmarkerna ska det finnas lämpliga livsmiljöer och substrat för skyddsvärda arter av kärlväxter och svampar samt för områdets insektsfauna.

Figur 24. Grässvålen i naturbetesmarken ska vara tydligt präglad av bete.

Hot

Potentiella hot mot naturvärden i skötselområdet, som kan påverkas inom ramen för naturreservatets föreskrifter och skötsel, men inte är aktuellt i dagsläget, är utebliven hävd, felaktigt betestryck eller bete med fel djurslag.

Skötselåtgärder

- Markerna hävdas årligen genom naturvårdsinriktad betesdrift.
- Det ska finnas tillgång till vatten och el för djurskötselns behov.
- Underhåll av brynmiljöer och buskage.
- Rökning av igenväxningsvegetation i öppen gräsmark.

Behov av inventeringar

Inventering behöver göras av skötselområdets kärlväxtflora för att uppdatera och öka kunskapen om områdets naturvärden.

3.4.2 Skötselområde 2: Lövängar och slåtterängar

Areal: 4,8 ha, varav:

Lövängar (6530), ca 3,8 ha

Slåtterängar (6510), ca 0,7 ha

Torr-frisk hed/gräsmark, ca 0,3 ha

Figur 25. Stenmurar och andra kulturhistoriska lämningar ska bevaras och åskådliggöras.

Beskrivning

De flesta ytorna är belägna på steniga höjder med moränmark. Lövängarna har en lång tradition av slåtter och lövtäkt. Eftersom slåttern skedde på högsommaren och lövtäkten ännu något senare och då bete inte fick förekomma förrän efter slåttern, blev ängen rik på vår- och försommarblommor. De knotiga hamlade lövträden är ofta ihåliga och ger boplatser åt hålbbyggande fåglar. Stenmurar omgärdar och avdelar de olika ytorna med lövängar.

Figur 26. Knotiga hamlade lövträd är ofta ihåliga och ger boplatser åt hålbbyggande fåglar.

Större delen av skötselområdet består av naturtypen *lövängar* (3530) med över 500 hamlade träd, dels lindar och lönnar, dels de rödlistade arterna ask och alm, samt några enstaka hagmarksekar. Träden hamlas vart femte till sjätte år enligt en hamlingsplan. Träd- och buskskiktet för övrigt utgörs bland annat av hassel, hagtorn, oxel och rönn. Enstaka delar har igenväxning av buskar. Lövängarna är av typen torra till friska på kuperad mark.

Den hävdgynnade floran är rik med arter som brudbröd, ängsvädd, stor blåkllocka, darrgräs, bockrot, gullviva, ängsskallra och höskallra. Det finns även blåsippor, svalört, skogsbingel, buskstjärnblomma med flera arter i fältskiktet. Större delen av lövängarna slås i slutet av juli och efterbetas av nötkreatur.

Det finns ett bevarat gammalt öppet dike i lövängen i Hästabacken, i reservatets sydvästra del. Diket finns markerat på laga skifteskartan år 1842, och då ledde det även genom åkern intill. Längs diket växer yngre hamlade askar.

Tre mindre ytor i skötselområdet tillhör naturtypen *slåtterängar* (6510). Dessa är öppna och relativt glest trädbevuxna, kantade av hassel och hamlade träd. Buskskiktet domineras av hassel jämte björnbär, nypon, en och hagtorn. Kärleväxtfloran domineras av hävdgynnade arter med bland annat ängsskallra, höskallra, gullviva, stor blåklocka och trift. I det södra området har de björkar som växte där förut blåst omkull. Där växer enstaka enbuskar. Slåtterängarna slås och efterbetas. Vid slåttern används dels äldre teknik med lie och släpräfsor, dels kör man med häst och slåttermaskin.

Ytan längst i nordväst är en torr till frisk hed/gräsmark. Denna torra gräsmark är något artfattigare än föregående naturtyper, men en del hävdgynnade arter som till exempel gråfibbla, stenmåra och liten blåklocka förekommer. Det finns gott om askar och andra hamlade träd samt någon ek. Buskskiktet är varierat med bland annat hagtorn.

Insekter knutna till gamla träd och slåtterängar lever här, som exempelvis de båda prioriterade arterna inom naturreservatet ekoxe (listad i EU's Habitatdirektiv) och ängsmetallvinge (rödlistad). Andra rödlistade arter är aspraktbagge, grön aspvedbock och fjädervingen *Ptenidium gressneri*. Av fåglar i området kan nämnas stare (rödlistad) och gröngöling, som båda ingår i EU's Fågeldirektiv. I de busk- och trädrika miljöerna finns fler fåglar, exempelvis nötväcka, rödstjärt, lövsångare, svarthätta och törnsångare. Stare och kaja häckar i ihåliga träd. Fladdermöss trivs också i området med dess många hålträd. Mustasch/brandts fladdermus, nordisk fladdermus, stor fladdermus och trollfladdermus samt *Myotis* sp har observerats här.

Figur 27. Det historiska diket i lövängen är en välbevarad ålderdomlig struktur.

Figur 28. Blommande trift i slåtterängens torra marker.

Figur 29. Lövängar på Labacken, delområde 2a.

Figur 30–31. Enstaka spärrgreniga ekar ska finnas i lövängen, liksom buskskikt med bland annat hassel.

Delområde 2a

Areal: ca 0,5 ha.

Delområdet är beläget på Labacken, kullen närmast gården. Det är en betad löväng som tillhör naturtypen *lövängar* (3530). Där finns gott om hamlade träd. Lövängarna där på Labacken ingår i betesmark idag, men ska tillhöra skötselområde 2 på grund av att naturvärdena i trädskiktet är prioriterade.

Delområde 2b

Areal: ca 0,3 ha.

Delområdet består av två ytor som inte ingår i betesmarken och inte efterbetas i dagsläget. En yta belägen intill parkeringen i reservatets östra del, på gammal utmark. Ytan utgörs idag av naturtypen *slätterängar* (6510). Denna öppna gräsmark är glest bevuxen med hassel och spridda lövträd. Ytan ligger i direkt anslutning till parkeringsplatsen och används vid behov som extra parkering under publika kulturevenemang med många besökare, exempelvis vid slåttern.

Den andra ytan är en mindre remsa mellan infartsvägen och den stenmur som utgör reservatsgräns i nordöst. Ytan tillhör naturtypen *lövängar* (3530), men betas inte på grund av läget. Där växer några hamlade träd.

Bevarandemål

Det övergripande målet är att bevara och vidareutveckla områdets lövängar och slätterängar med dess höga naturvärden och höga biologiska mångfald.

Inom skötselområdet ska det finnas ca 3,8 ha *lövängar* (6530) och ca 0,7 ha *slätterängar* (6510). För naturtyperna typiska arter ska förekomma, såsom gullviva, stor blålocka, ängskallra och höskallra. Det ska finnas prioriterade strukturer och funktioner såsom trädkontinuitet, varierande åldersstrukturer, grova ädellövträd, hamlade träd och hålträd, stående och liggande död och döende ved, liksom stenmurar, odlingsrösen och stengrunder. Den ålderdomliga strukturen med diket ska bevaras.

Arterna ekoxe, ängsmetallvinge, savlundlav och kraterorangelav är prioriterade, liksom livsmiljöerna för andra typiska arter knutna till naturreservatets prioriterade naturtyper.

Gräsmarken ska vara välhävdat och präglad av slätter med efterbete. Kärlväxtfloran ska karaktäriseras av slättergynnade arter såsom gullviva, ängsvädd, höskallra och ängsskallra. Träd, buskar sly eller ohävsarter som kan bedömas som igenväxningsvegetation ska inte förekomma. Stenmurar ska till stor del vara solexponerade och fria från lövsly och träd, så dessa inte beskuggas eller skadas av stammar eller rotsystem. Fjärilsfaunan ska vara artrik.

Hot

Ett konkret hot mot naturvärden i området, som kan påverkas inom ramen för naturreservatets föreskrifter och skötsel, är felaktigt utförd hamling samt utebliven hamling och slätterhävning.

Figur 32. Yngre nyhamlade träd ska finnas som efterträdare till de äldre.

Figur 33. Varje träd hamlas med 5-6 års mellanrum. Foto: Länsstyrelsen Blekinge.

Skötselåtgärder

- Markerna hävdas årligen genom fagning, slåtter, höbärgning, lövtäkt, röjning av igenväxningsvegetation samt efterbete.
- Utglesning och röjning i träd- och buskskikt.
- Friställning av gamla träd och framtidsträd. Vidkroniga ekar och efterträdare till dessa samt grova träd som är trängda av andra träd friställs genom försiktig och successiv röjning.
- Hamling och lövtäkt sker återkommande. Kronavlastning/ avlastningsbeskärning/ restaureringshamling av gamla tidigare hamlade träd. Hamling av träd som anses klara av åtgärden. Varje träd hamlas med 5–6 års mellanrum.
- Underhåll av brynmiljöer och buskage.
- Hasselbuskage samt andra bärande träd och buskar gynnas. För att öka insläppet av ljus och värme till marken bland hasselbuketterna, kan vissa gallras bort eller kapas ca 1,5 - 2 m över marken, och vid nästa gallring tas andra buketter. Dock viktigt att vissa lämnas för att bli riktigt gamla.
- Röjning av igenväxningsvegetation i öppen gräsmark.
- Kvarvarande ris efter röjning kan sparas i högar på utvalda platser och fungera som skydds- och häckningsplats för småfåglar, som levnadsmiljö för vedlevande insekter med flera.
- Andelen död ved i form av hålträd, högstubbar, lågor och grenar i olika dimensioner och nedbrytningsstadier ska bevaras och kan ökas.

För delområde 2a:

- Alla skötselåtgärder ovan gäller, utom slåtter och höbärgning, så länge delområdet ingår i betesmarken.

För delområde 2b:

- Skötsel som i övriga skötselområdet, förutom att delområdet inte ingår i betesfållan. Bete är tillåtet om det anses praktiskt möjligt.

Figur 34. Slåtter i Steneryd, sker här med häst och slåttermaskin.
Foto: Maria Strand.

Engångsåtgärder

//Istandsättningsåtgärder

- Nyhamling av utvalda unga träd av lind, lönn, ask och alm.

Behov av inventeringar

Uppföljande inventering behöver göras av skötselområdets kärlväxtflora och insektsfauna för att uppdatera och öka kunskapen om områdets naturvärden.

3.4.3 Skötselområde 3: Åker

Areal: ca 1,2 ha

Åkermark

varav delområde 3a:

ca 0,3 ha

Beskrivning

Insprängt i reservatet ligger gamla åkermarker. Till största delen är det åkrar som fortfarande brukas, så de har en flera hundra år lång tradition som åkermark. De används för produktion av foder och livsmedel. Ibland efterbetas vissa av åkerytorna.

Djupalyckan (se Skötselplanbilaga 5) är den största åkern. Storjungfrukam, ett åkerogräs som växer på sandiga åkrar, har i april 2020 hittats vid ena åkerkanten. Det är önskvärt med en ingående inventering av områdets åkerogräs.

Delområde 3a med Dalsåkern används vid behov som extra parkering under publika kulturevenemang med många besökare, exempelvis vid slåttern.

Bevarandemål

Det övergripande målet är främst att bevara och vidareutveckla områdets små åkrar som, med ålderdomliga strukturer såsom vångsindelning, är en viktig del i det kulturhistoriska landskapet.

Inom skötselområdet ska det finnas ca 1,2 ha åkermark. Den brukade åkermarken ska innehålla åkerogräs, som exempelvis storjungfrukam.

Åkrarna ska brukas och användas för produktion av foder och livsmedel, såsom spannmål och potatis samt vall. Endast naturlig gödsel får användas. Kemiska bekämpningsmedel får inte användas.

Figur 35. Djupalyckan är den största åkern inom Steneryd.

Figur 36. Dags för höbärgning på Dalsåkern, delområde 3a.

Figur 37. Åkern i den lilla dalgången i nordväst.

Hot

Ett konkret hot mot naturvärden i området, som kan påverkas inom ramen för naturreservatets föreskrifter och skötsel, är användning av konstgödning och bekämpningsmedel samt utebliven odling och hävd av området.

Skötselåtgärder

- Åkerbruk med produktion av foder och livsmedel.
- Växzelbruk används, gärna med ett års träda. I växtföljden ingår vete, råg och klövervall samt återkommande odling av potatis. Även grönfoder, korn och blandsäd kan användas.
- Endast naturlig gödsel används. Kemiska bekämpningsmedel används inte.
- Åkrarna kan efterbetas.

Behov av inventeringar

I skötselområdet behöver inventering göras av åkerogräs för att öka kunskapen om områdets naturvärden.

3.4.4 Skötselområde 4: Skog med viss skötsel

Areal: ca 0,7 ha

Ädellövsdominerad skog

Beskrivning

I reservats östra del, belägna mellan vägen som går genom området och landsvägen, finns två mindre skogsområden. Här har tidigare varit utmark, med övervägande tall i trädskiktet. Idag är det ädellövsdominerad blandskog med ek, lind, lönn, fågelbär och grov asp samt någon tall i trädskiktet. Buskskiktet är bitvis tätt och utgörs av lönn, alm, ask, rönn, ek, hassel, hallon och en. Vildkaprifol klättrar i en del träd. Det finns ett grässkikt i stora delar av skogen. Den södra delen är glesare än den norra, särskilt längst i söder. Det ligger mycket död ved i faunadepåer i den södra delen. Skogsområdet ingår inte i betesmark, men skulle kunna betas och fungera som betad skog vid behov.

I skogen rör sig däggdjur som rådjur, älg och vildsvin, liksom räv och hare. Fåglar håller till i skogen, exempelvis gröngöling (listad i EU's fågeldirektiv), rödstjärt och lövsångare.

Bevarandemål

Det övergripande målet är att bevara och vidareutveckla områdets olikåldriga ädellövdominerade skog med höga naturvärden och hög biologisk mångfald.

Inom skötselområdet ska det finnas ca 0,7 ha ädellövdominerad skog. Ädellövträd ska utgöra ett dominerande inslag. Tall ska förekomma. Trädskiktet ska vara olikåldrigt och flerskiktat. Det ska finnas gamla träd och föryngring av träd som efterträdare till dessa. Det ska förekomma gamla träd med grov bark, skador, håligheter eller mulm. Det ska finnas rikligt med död ved i olika dimensioner, såväl stående som liggande i olika nedbrytningsstadier, inklusive levande träd med döda träddeklar.

Hot

Ett potentiellt hot mot naturvärden i skötselområdet, som kan påverkas inom ramen för naturreservatets föreskrifter och skötsel, är utebliven eller otillräcklig föryngring av ek och andra ädellövträd.

Skötselåtgärder

- Punktinsatser kring grova träd samt försiktig gallring och röjning i träd- och buskskikt för att uppnå bevarandemålen.
- Underhåll av brynmiljöer och buskage.
- Andelen död ved i form av hålträd, högstubbar, lågor och grenar i olika dimensioner och nedbrytningsstadier ska bevaras och kan gärna ökas.
- Bete är tillåtet vid behov och om det anses praktiskt möjligt.

Figur 38. Längst i söder, mellan infartsväg och landsväg, är lövskogen gles och med flera tallar i trädsiktet.

Figur 39. I skogen ska finnas rikligt med död ved.

3.4.5 Skötselområde 5: Övrig mark

Beskrivning

Det finns några mindre ytor som tillhör skötselområdet med övrig mark. En parkeringsplats finns i reservatets östra del. Mitt emot parkeringen leder en markväg västerut genom betesmarken. I vanliga fall används den för jordbrukets behov. Markvägen används tillfälligt för biltrafik fram till det område på vången där det anordnas extra parkering i samband med slätterdag och liknande publika evenemang. I västra kanten av reservatet finns ett par mindre ytor med övrig mark, som varken är betesmark, skog, ängs- eller åkermark. Den vägslinga som går genom reservatets östra del ingår inte i reservatet.

Bevarandemål

Markvägen ska vara körbar sommartid. Parkeringsplats, se 3.5.1 Anordningar för friluftslivet.

Skötselåtgärder

- Røjning av igenväxningsvegetation.
- Regelbunden översyn av markvägen.
- Parkeringsplats, se 3.5.1 Anordningar för friluftslivet.

3.4.6 Skötselobjekt: Byggnad

Beskrivning

I reservatet ingår en uthusbyggnad kallad "Kyrkstallet", en lada som tidigare varit kyrkstall i Torhamn, och som är uppbyggd på en gammal husgrund. Denna träbyggnad som är 5x11 meter används som förrådsutrymme. På den södra gaveln finns en toalett, ett dass med sluten tank.

Bevarandemål

Byggnaden "Kyrkstallet" ska vara i bra skick och får inte förfalla. Det ska finnas en användbar toalett.

Skötselåtgärder

- Byggnaden underhålls. Toalett, se 3.5.1 Anordningar för friluftslivet.

Figur 40. På andra sidan av byggnaden "Kyrkstallet" finns toalett. Via infartsvägen kommer man till parkeringsplatsen, här till vänster. Traktorvägen leder till höger.

3.5 Friluftsliv och turism

Beskrivning

Anläggningar för friluftslivet har markerats på kartan i skötselplanebilaga 7.

Områdets naturskönhet med dess biologiska och kulturhistoriska värden gör det även värdefullt för friluftslivet. De kulturhistoriska värdena är betydande och sammanfaller till stor del med naturvärdena i det gamla odlingslandskapet. Besökare kan vandra på stigar runt i det välbevarade småskaliga kulturlandskapet med dess lövängar och hagmarker.

En grusväg leder i en slinga inom reservatets östra del, fram till parkeringsplatsen och tillbaka ut till landsvägen. Parkeringsplatsen rymmer minst ett tiotal bilar. Vid behov används större delen av gräsmarksytan runt parkeringsplatsen också som parkering. Toalett, i form av ett dass med sluten tank, finns i byggnaden intill parkeringsplatsen. Den traktorväg som leder västerut genom betesmarken används tillfälligt för biltrafik fram till den extra parkering som anordnas på vången i samband med slåtterdag och liknande publika evenemang.

Figur 41. Det ska finnas parkeringsplats, som rymmer minst ett tiotal bilar, och informationstavla. Här får vid behov plats fler bilar än så.

Figur 42. Årlig slåtterdag är ett publikt arrangemang i Steneryd. Foto: Maria Strand.

3.5.1 Anordningar för friluftslivet

Bevarandemål

Målet för friluftslivet inom naturreservatet Steneryd är att besökare dels ska kunna erbjudas möjlighet till rekreation genom att vistas i ett naturskönt kulturhistoriskt landskap, dels få möjlighet att lära sig mer om områdets naturvärden kopplat till dess kulturhistoriska utveckling. Målet är också att underlätta tillgängligheten i området.

En parkeringsplats med utrymme för minst ett tiotal bilar ska finnas. Det ska även finnas utökade parkeringsmöjlighet vid publika arrangemang. Minst en väl underhållen

Figur 43. Bord och bänkar placerade i ängen invid Kalvabacken.

informationstavla med beskrivning av naturreservatet Steneryd ska finnas. Det ska finnas markerade vandringsstigar inom delar av reservatet och dessa ska vara underhållna. Stängselgenomgångar ska finnas på lämpliga platser. Det ska finnas rastplats med bord och bänkar. Det ska finnas en toalett. Anordningar för friluftslivet ska utformas på ett sätt som minskar risken för förstörelse eller oönskat slitage på de natur- och kulturmiljövärden som finns i reservatet.

Istandsättningsåtgärder

- Markering av vandringsstigar.

Underhållsåtgärder

- Regelbunden översyn av parkeringsplats, informationsskyltar, stigmarkeringar, stängselgenomgångar, rastplats mm.
- Regelbunden översyn av toalett och tömning av tank.

4 Utmärkning av reservatsgräns

Utmärkning av reservatets gräns ska utföras av naturvårdsförvaltaren enligt svensk standard SIS 031522 och enligt Naturvårdsverkets anvisningar.

5 Bränder och brandbekämpning

Vid uppkomst av spontan brand inom naturreservatet

Brand anses i huvudsak vara negativt för de befintliga naturvärdena i naturreservatet Steneryd. Spontana bränder i reservatet släcks enligt gällande lagar. Räddningstjänstens ansvarar för släckningsarbetet.

Släckningen bör ske med så stor försiktighet som är möjligt utifrån rådande omständigheter. För att undvika skador på naturvärden (till exempel grova ädellövträd, hamlingspräglade träd, känslig flora) och, om möjligt, ta tillvara brandens positiva effekter, kontaktas reservatsförvaltaren på länsstyrelsen i så tidigt skede som möjligt för samråd.

Eftersläckning

När branden anses vara släckt eller utan uppenbar risk att sprida sig överlämnas ansvaret för eftersläckning och bevakning till fastighetsägaren. Eftersläckning bör i största möjliga mån ske på sätt så att naturvärden gynnas och inte skadas, och fastighetsägaren bör samråda med reservatsförvaltaren. Förvaltaren kan bistå i arbetet med eftersläckning och efterbevakning efter dialog med fastighetsägaren. Förvaltaren kan inte ta över det juridiska ansvaret för efterbevakning.

Åtgärd efter brand

Framtida skötselåtgärder utreds för varje enskilt område som påverkats av branden. Vid behov ändras skötselplanen genom beslut av länsstyrelsen.

6 Jakt

Rätten till jakt inom reservatet regleras inte i reservatsföreskrifterna.

7 Tillsyn, dokumentation och uppföljning

7.1 Tillsyn över föreskrifter

Länsstyrelsen ansvarar för tillsyn av föreskrifter.

7.2 Uppföljning av bevarandemål

Uppföljning kommer att ske enligt gällande riktlinjer från Naturvårdsverket.

7.3 Dokumentation av skötselåtgärder

Ansvarig förvaltare dokumenterar utförda skötselåtgärder.

8 Kostnader och finansiering

Förvaltaren/Länsstyrelsen i Blekinge bekostar åtgärder enligt skötselplanen.

9 Sammanfattning och prioritering av planerade skötselåtgärder

Tabell 3. Planerade skötselåtgärder.

Skötselåtgärd	Var	Vem	Prioritet*	När/frekvens
Hävd genom betesdrift	Skötselområde 1, 2a. Efterbete: 2 (utom 2b), 3	Naturvårdsförvaltaren / Brukaren	1	Årligen
Materialkostnad för betesmarksstängsel	Hela reservatet	Naturvårdsförvaltaren	1	Fortlöpande
Översyn och underhåll av betesmarksstängsel	Hela reservatet	Brukaren	1	Fortlöpande
Underhåll av brynmiljöer och buskage	Skötselområde 1, 2, 4	Naturvårdsförvaltaren	2	Fortlöpande
Röjning av igenväxningsvegetation i gräsmark	Skötselområde 1, 2	Naturvårdsförvaltaren	1	Fortlöpande
Utglesning och röjning i träd- och buskskikt	Skötselområde 2	Naturvårdsförvaltaren	1	Fortlöpande
Friställning av gamla träd och framtidsträd, vidkroniga ekar och efterträdare samt trängda grova träd	Skötselområde 2	Naturvårdsförvaltaren	2	Vid behov
Kronavlastning/avlastningsbeskrning/restaureeringshamling av gamla tidigare hamlade träd /hamling av träd	Skötselområde 2	Naturvårdsförvaltaren	1	Återkommande
Nyhamling av utvalda unga träd	Skötselområde 2			Iståndsättningsåtgärd
Gallring bland hasselbuketter	Skötselområde 2	Naturvårdsförvaltaren	2	Återkommande
Död ved lämnas på lämplig plats i reservatet	Skötselområde 4 främst	Naturvårdsförvaltaren	2	
Åtgärder för att öka mängden död ved	Skötselområde 2, 4		2	
Kvarvarande ris efter röjning kan sparas i högar	Skötselområde 2	Naturvårdsförvaltaren	3	Återkommande
Åkerbruk med produktion av foder och livsmedel	Skötselområde 3	Naturvårdsförvaltaren	1	Årligen
Punktinsatser, försiktig gallring och röjning i träd- och buskskikt	Skötselområde 4	Naturvårdsförvaltaren	3	Vid behov
Markera och underhålla stigar	Skötselområde 1, 2	Naturvårdsförvaltaren	1	Iståndsättningsåtgärd/ vid behov

Översyn av parkeringsplats, informationsskyltar, stigmarkeringar, stängselgenomgångar, rastplats mm	Se skötselplanebilaga 7	Naturvårdsförvaltaren	1	Årligen
Underhåll av byggnad		Naturvårdsförvaltaren	2	Återkommande
Tömning av toalettank		Naturvårdsförvaltaren	1	Vid behov
Röjning runt forn- och kulturlämningar	Hela reservatet	Naturvårdsförvaltaren	3	Återkommande
Restaurering av stenmurar och ruiner	Hela reservatet	Naturvårdsförvaltaren	3	Vid behov
Dokumentation av skötselåtgärder	Hela naturreservatet	Naturvårdsförvaltaren	1	Efter utförda åtgärder
Uppföljning av bevarandemål	Hela naturreservatet	Länsstyrelsen	1	Enligt särskilt fastställd uppföljningsplan

*Prioritet 1 till 3, varav 1 är högst

Naturreseptatet *Steneryd* i Karlskrona kommun bildades 1964 som naturminnet ”Steneryds lövängar” med syfte att återställa området i det skick det hade då ängshävden ännu pågick (fram till början av 1900-talet). Det nya syftet inkluderar bevarandet av biologisk mångfald samt bevarandet av områdets naturvärden och livsmiljöer med skyddsvärda arter, liksom att tillgodose allmänhetens möjligheter till friluftsliv.

Viktigt är också att områdets biologisk-ekologiska och kulturhistoriska värden bevaras och utvecklas samt att allmänhetens möjlighet till rörligt friluftsliv tillgodoses. Naturreseptatet bidrar till uppfyllandet av miljömålen *Ett rikt odlingslandskap*, *Levande skogar* och *Ett rikt växt- och djurliv*. Naturreseptatet bidrar även till att uppfylla friluftsmålet *Tillgänglig natur för alla*, *Skyddade områden som resurs för friluftslivet* och *Tillgång till natur för friluftsliv*. Naturreseptatet bidrar till att stärka den gröna infrastrukturen i regionen, främst med avseende på ängsmarker och naturbetesmarker, samtidigt som flera olika ekosystemtjänster gynnas.

En del i Länsstyrelsens verksamhet är att skydda värdefull natur genom att bilda naturreseptat och upprätta skötselplaner. Skötselplanen innehåller syftet med reseptatet, en beskrivning av naturförhållanden och markhistoria samt planerad markanvändning, mål och skötselåtgärder för området. Den innehåller även information om friluftsliv och turism, samt om hur en framtida uppföljning av området är tänkt att ske.

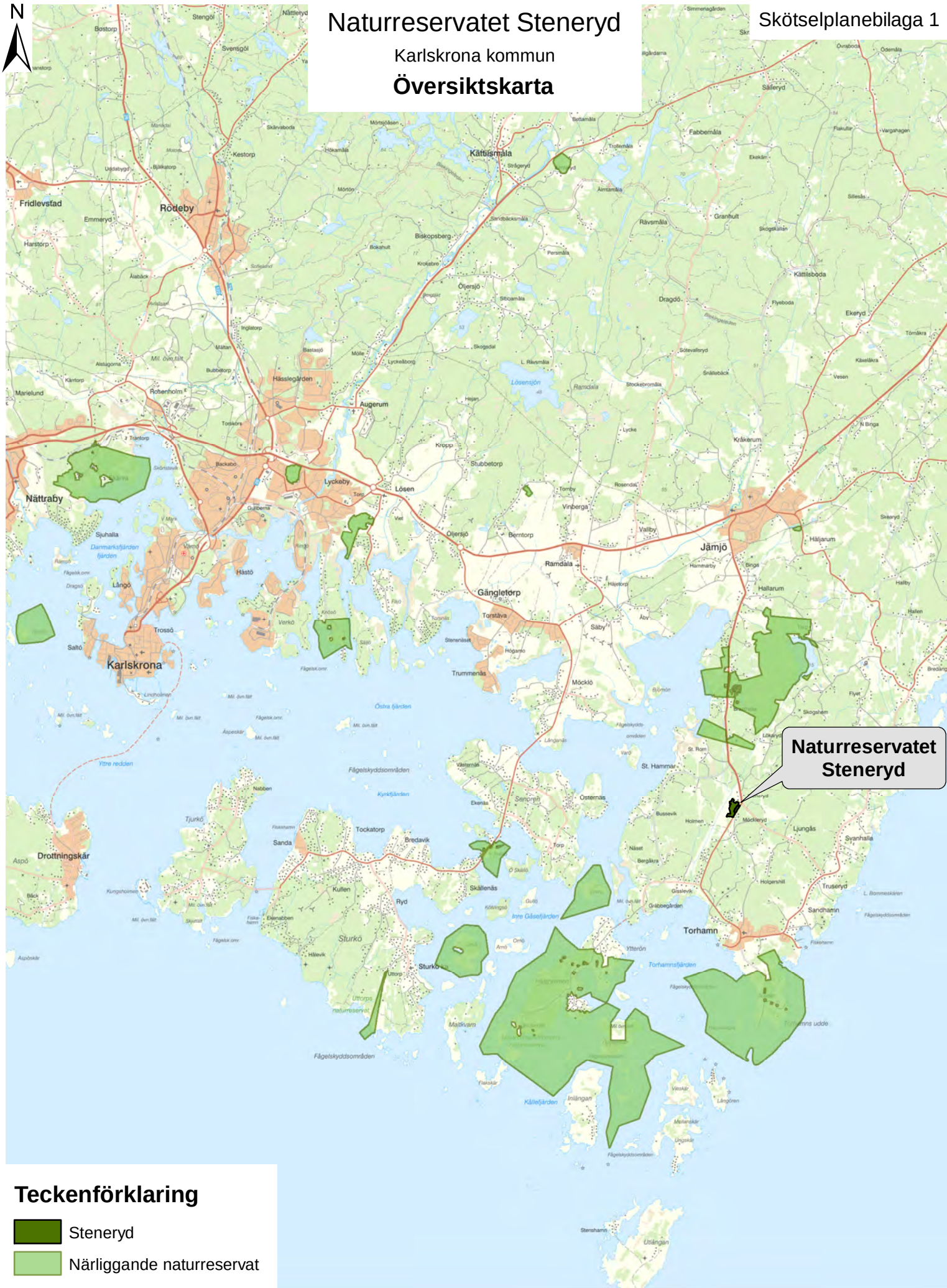

Naturreseptatet Steneryd

Karlskrona kommun

Översiktskarta

Skötselplanebilaga 1

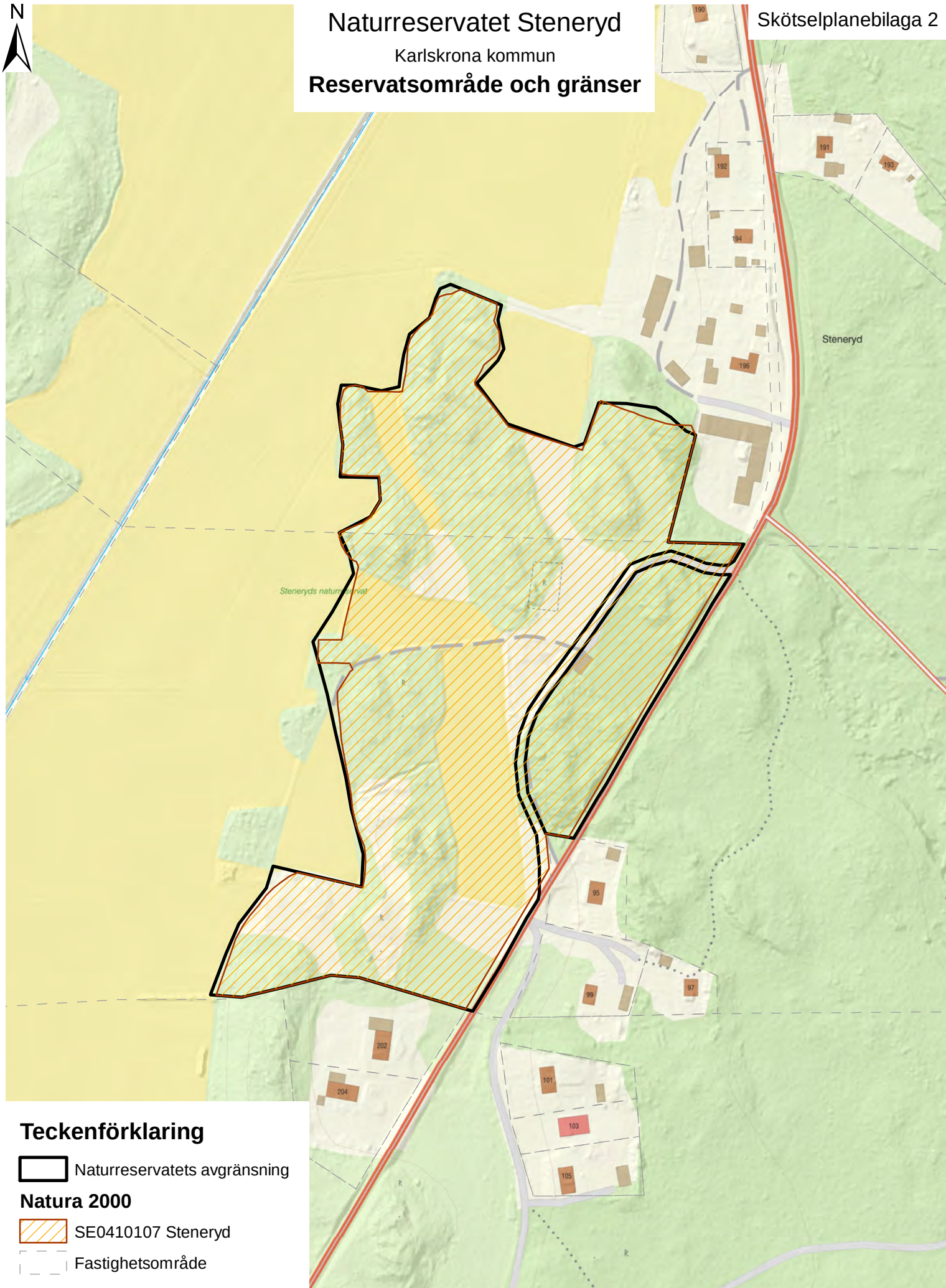

Naturreseptatet Steneryd

Karlskrona kommun

Reservatsområde och gränser

Skötselplanebilaga 2

Teckenförklaring

 Naturreseptatets avgränsning

Natura 2000

 SE0410107 Steneryd

 Fastighetsområde

Naturreseptat Steneryd

Karlskrona kommun

Topografi och jordarter

Skötselplanebilaga 3

Sandig morän

Postglacial finsand

Postglacial sand

Urberg

Teckenförklaring

- Naturreseptatsgräns
- Bäck/dike
- Kärrtorv
- Postglacial finsand
- Postglacial sand
- Svallsediment, grus
- Glacial lera
- Sandig morän
- Urberg

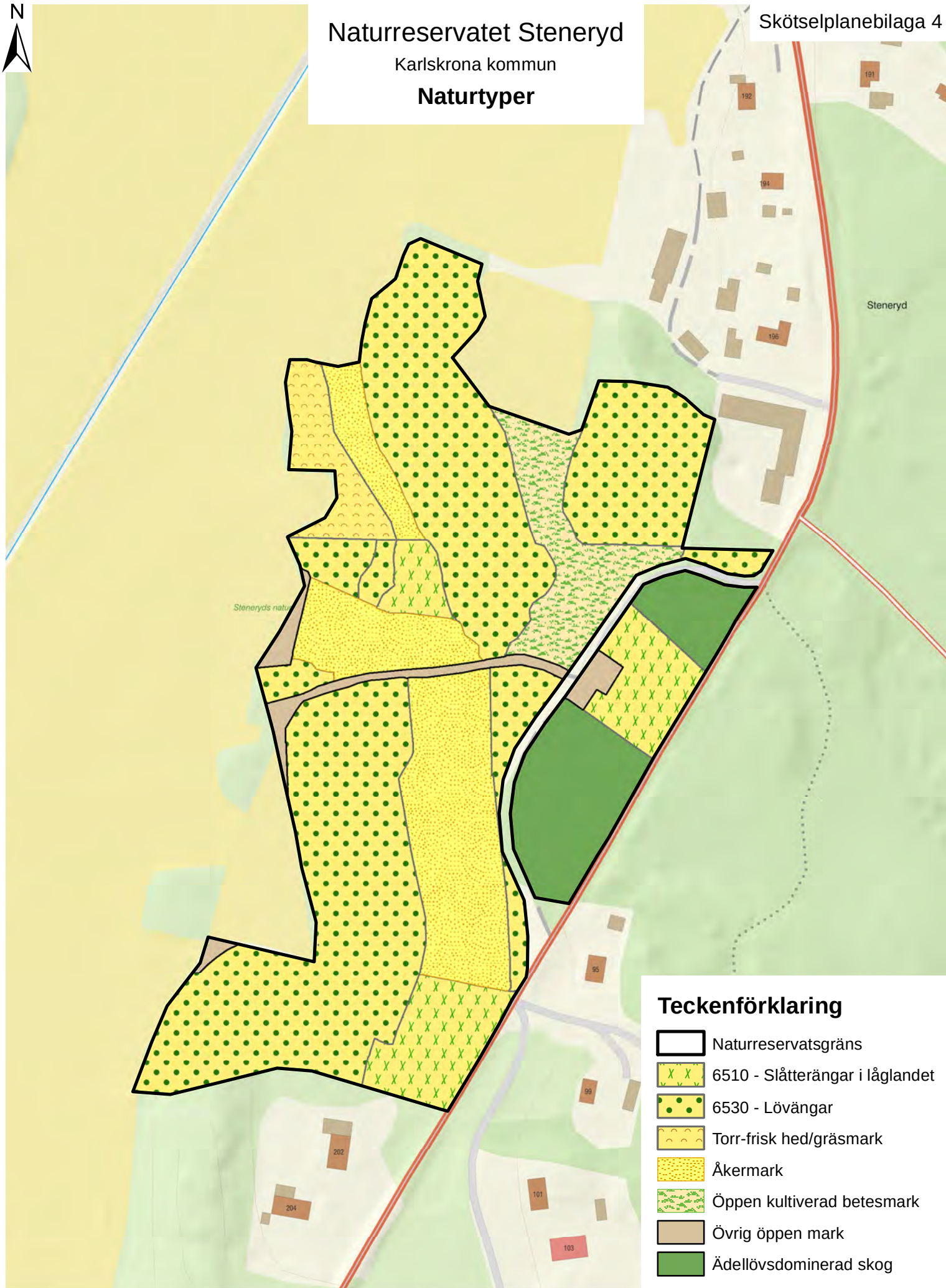

Naturreseptat Steneryd

Karlskrona kommun

Naturtyper

Skötselplanebilaga 4

Teckenförklaring

- Naturreseptatsgräns
- 6510 - Slätterängar i låglandet
- 6530 - Lövängar
- Torr-frisk hed/gräsmark
- Åkermark
- Öppen kultiverad betesmark
- Övrig öppen mark
- Ädellövsdominerad skog

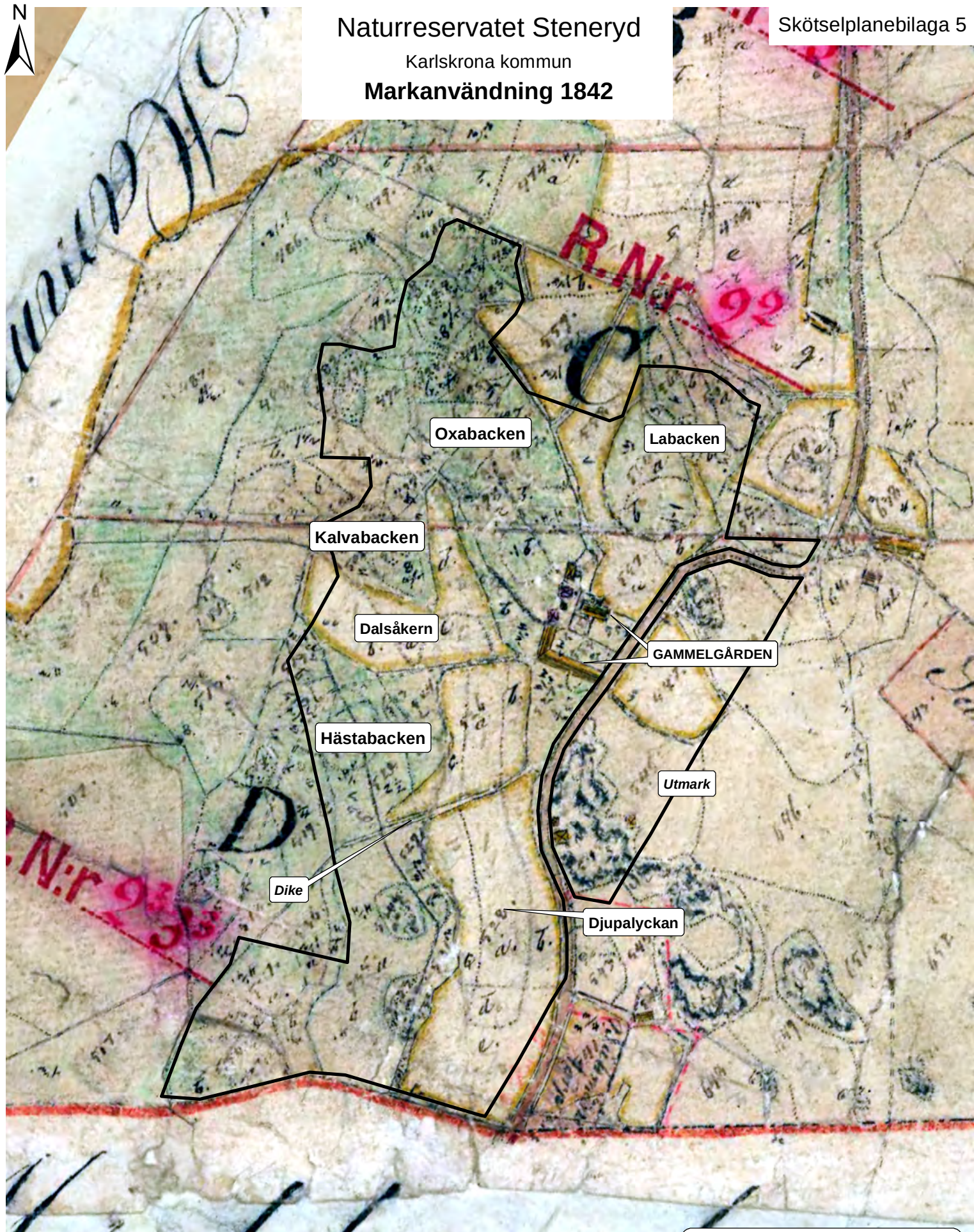

Naturreseptatet Steneryd

Karlskrona kommun

Markanvändning 1842

Skötselplanebilaga 5

Teckenförklaring

 Naturreseptatets avgränsning

Lantmäteriet, Historiska kartor.
Lantmäterimyndighetens arkiv.
Steneryd nr 1-3, Torhamns socken.
Laga skifte 1842, akt nr 10-TOR-73.

Naturreservatet Steneryd

Karlskrona kommun

Historiskt ortofoto 1960 och ortofoto 2018

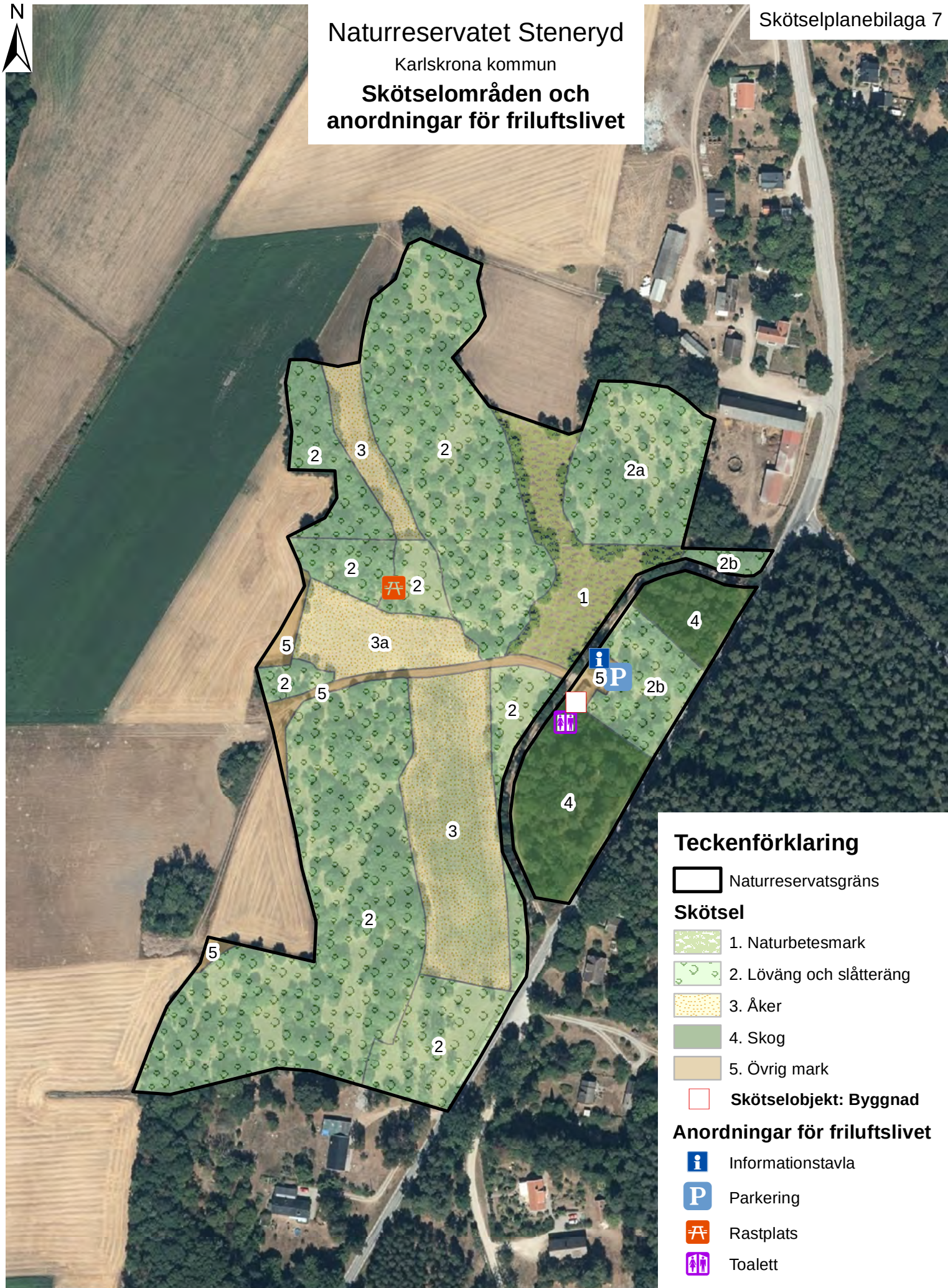

Naturreseptatet Steneryd

Karlskrona kommun

Skötselområden och anordningar för friluftslivet

Skötselplanebilaga 7

Teckenförklaring

Naturreseptatsgräns

Skötsel

- 1. Naturbetesmark
- 2. Löväng och slåtteräng
- 3. Åker
- 4. Skog
- 5. Övrig mark

Skötselobjekt: Byggnad

Anordningar för friluftslivet

- Informationstavla
- Parkering
- Rastplats
- Toalett